

بررسی اجمالی فضای کسب و کار در ایران در مقایسه با سایر کشورها

ظریفه جلیلی^۱

امروزه بهبود فضای کسب و کار در جهت فراهم نمودن بسترهای لازم برای فعالیت فعالان اقتصادی و نیز دستیابی به بخش خصوصی کارآمدتر به عنوان یک راهبرد اقتصادی در کشورهای مختلف جهان مورد توجه قرار گرفته است. در مقاله حاضر بر پایه اطلاعات ارائه شده از سوی بانک جهانی وضعیت کسب و کار در ایران در سال ۲۰۱۰ میلادی در مقایسه با ۱۸۳ کشور جهان، بر اساس شاخص‌های کمی کسب و کار بررسی گردیده است. شاخص‌های ارائه شده از سوی بانک جهانی جهت مقایسه کمی فضای کسب و کار در کشورهای مختلف است و روش شناسی کسب و کار از این طریق، با محدودیت‌هایی مواجه است و برخی عوامل مهم و مؤثر بر کسب و کار همچون شرایط اقتصاد کلان یا توانایی زیربنایی نهادهای مختلف کشور، به صورت مستقیم از طریق پروژه کسب و کار مطالعه نمی‌گردند. شاخص‌های مذکور شامل بررسی مراحل مختلف شروع کسب و کار، اخذ مجوزهای لازم ساخت، بکارگیری نیروی کار، ثبت مالکیت، اخذ اعتبارات، حمایت از سرمایه‌گذاران (سهامداران)، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، لازم الاجرا شدن قراردادهای و نیز چگونگی پایان یک کسب و کار هستند.

واژه‌های کلیدی: سهولت کسب و کار، اخذ مجوزها، اخذ اعتبارات و تجارت فرامرزی.

۱. مقدمه

این گزارش برگرفته از هفتمین گزارش سالانه گروه بانک جهانی در خصوص فضای کسب و کار می باشد که به تحقیق و بررسی در خصوص بهبود فضای کسب و کار و شناسایی چالش های موجود جهت ارتقاء وضعیت کسب و کار می پردازد. شاخص های کمی کسب و کار و حمایت از حقوق مالکیت در ایران در میان ۱۸۳ کشور جهان طی سال ۲۰۱۰ نیز در این گزارش مورد بررسی قرار گرفته است. به طور کلی آنچه از متن گزارش برمی آید این است که مراحل شروع تا انحلال یک کسب و کار (فعالیت اقتصادی) به ۱۰ مرحله تقسیم شده و تلاش شده است که هر یک از این مراحل به عنوان یک شاخص در کشورهای مختلف ارزیابی و سپس در مقام مقایسه با یکدیگر بررسی شود.

شاخص های ده گانه کسب و کار که در کل از آنها به عنوان شاخص های سهولت کسب و کار یاد می شود و جهت تحلیل پیامدهای اقتصادی و شناسایی اصلاحات مورد نیاز در بخش های مختلف مورد استفاده قرار می گیرند عبارتند از:

۱. شروع کسب و کار^۱
۲. اخذ مجوزهای لازم ساخت^۲
۳. بکارگیری نیروی کار^۳
۴. ثبت مالکیت^۴
۵. اخذ اعتبارات^۵
۶. حمایت از سرمایه گذاران (سهامداران)^۶
۷. پرداخت مالیات^۷
۸. تجارت فرا مرزی^۸
۹. لازم الاجرا شدن قراردادها^۹
۱۰. پایان یک کسب و کار (انحلال یک فعالیت)^{۱۰}

-
1. Starting a Business
  2. Dealing with Construction Permits
  3. Employing Workers
  4. Registering Property
  5. Getting Credit
  6. Protecting Investors
  7. Paying Taxes
  8. Trading Across Borders
  9. Enforcing Contracts
  10. Closing a Business

روش شناسی فضای کسب و کار با محدودیت هایی مواجه می‌باشد و سایر عوامل مهم و مؤثر بر کسب و کار همچون مجاورت و نزدیکی به بازارهای بزرگ، کیفیت خدمات زیربنایی (به غیر از خدماتی که به تجارت فرا مرزی ارتباط دارد)، امنیت دارایی در مقابل سرقت و غارت، شفافیت دستاوردهای دولت، شرایط اقتصاد کلان یا توانایی زیربنایی نهادها، به صورت مستقیم از طریق پروژه کسب و کار مطالعه نمی‌گردند.

شاخص های کسب و کار جهت به دست آوردن اطلاعات قابل مقایسه میان کشورها بکار گرفته می‌شوند زیرا جمع آوری داده‌ها و اطلاعات و مقایسه اقتصادها با فروض استاندارد صورت گرفته است.

این اطلاعات نه تنها حد و اندازه موانع فضای کسب و کار را روشن می‌نمایند بلکه در شناسایی منشأ این موانع و نیز در طراحی اصلاحات به سیاستگذاران کمک می‌نمایند.

در این مقاله در مجموع اطلاعات ۱۸۳ کشور از حیث رتبه بندی اقتصادی شاخص سهولت کسب و کار مورد بررسی قرار گرفته است که شامل ۴۶ کشور صحرای آفریقا، ۳۲ کشور آمریکای لاتین و حوزه کارائیب، ۲۷ کشور اروپای شرقی و آسیای مرکزی، ۲۴ کشور آسیای شرقی و اقیانوس آرام، ۱۹ کشور خاورمیانه و آفریقای شمالی و ۸ کشور آسیای جنوبی و نیز ۲۷ کشور (OECD) می‌باشند.

۲. رتبه بندی اقتصادی شاخص های سهولت کسب و کار

جمهوری اسلامی ایران در سهولت کسب و کار رتبه ۱۳۷ را در بین ۱۸۳ کشور کسب نموده است و سنگاپور رتبه اول را در سهولت کسب و کار دارا می‌باشد.

جدول ۱. رتبه کشورهای مختلف در سهولت کسب و کار در سال ۲۰۱۰ میلادی

کشور	سنگاپور	عربستان سعودی	عمان	اردن	ایران	عراق
رتبه	۱	۱۳	۶۲	۱۰۰	۱۳۷	۱۵۳

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲. رتبه‌بندی شاخص‌های ۱۰ گانه کسب و کار در ایران در بین ۱۸۳ کشور در سال ۲۰۱۰ میلادی

شاخص	رتبه (سال ۲۰۱۰)	رتبه (سال ۲۰۰۹)	تغییر در رتبه
سهولت در کسب و کار	۱۳۷	۱۴۲	+۵
شروع کسب و کار	۴۸	۷۳	+۲۵
اخذ مجوزهای لازم ساخت	۱۴۱	۱۶۲	+۲۱
بکارگیری نیروی کار	۱۳۷	۱۳۷	۰
ثبت مالکیت	۱۵۳	۱۵۲	-۱
اخذ اعتبارات	۱۱۳	۱۰۹	-۴
حمایت از سرمایه‌گذاران (سهامداران)	۱۶۵	۱۴۶	-۱
پرداخت مالیات	۱۱۷	۱۰۷	-۱۰
تجارت فرامرزی	۱۳۴	۱۳۲	-۲
لازم الاجرا شدن قراردادها	۵۳	۵۴	+۱
تعطیل شدن کسب و کار	۱۰۹	۱۰۹	۰

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۳. رتبه‌بندی شاخص‌های کسب و کار در ایران در سال ۲۰۱۰

شاخص	شاخص فرعی (واحد)	ایران	خاورمیانه و آفریقای شمالی	میانگین OECD
فرآیند شروع کسب و کار (تعداد مراحل)		۷	۷/۹	۵/۷
شروع کسب و کار	مدت زمان (روز)	۹	۲۰/۷	۱۳
کار	هزینه شروع (درصد درآمد سرانه)	۳/۹	۳۴/۱	۴/۷
	حداقل سرمایه (درصد درآمد سرانه)	۰/۸	۱۲۹/۷	۱۵/۵
اخذ مجوزهای لازم ساخت	مراحل فرآیند اخذ مجوزهای لازم	۱۷	۱۸/۹	۱۵/۱
	مدت زمان (روز)	۳۲۲	۱۵۹/۳	۱۵۷
	هزینه اخذ مجوزهای لازم (درصد درآمد سرانه)	۳۶۵/۹	۳۵۸/۴	۵۶/۱
	شاخص دشواری استخدام (۰-۱۰۰)	۱۱	۲۱/۳	۲۶/۵
بکارگیری نیروی کار	شاخص انعطاف‌پذیری ساعات کار چسبندگی (۰-۱۰۰)	۲۷	۲۲/۱	۳۰/۱
	شاخص دشواری اخراج (۰-۱۰۰)	۵۰	۳۰	۲۲/۶
	شاخص چسبندگی استخدام (۰-۱۰۰)	۲۹	۲۴/۵	۲۶/۴
	هزینه‌های اخراج (دستمزد هفتگی)	۸۷	۵۳/۴	۲۶/۶
	تعداد مراحل فرآیند ثبت اموال	۹	۶/۱	۴/۷
ثبت مالکیت	مدت زمان (روز)	۳۶	۳۶/۱	۲۵
	هزینه ثبت اموال (درصدی از ارزش اموال)	۱۰/۵	۵/۷	۴/۶

ادامه جدول ۳.

شاخص	شاخص فرعی (واحد)	ایران	خاورمیانه و آفریقای شمالی	میانگین OECD
	تعداد مراحل فرایند ثبت اموال	۹	۶/۱	۴/۷
ثبت مالکیت	مدت زمان (روز)	۳۶	۳۶/۱	۲۵
	هزینه ثبت اموال (درصدی از ارزش اموال)	۱۰/۵	۵/۷	۴/۶
	شاخص حقوق قانونی (۰-۱۰)	۴	۳/۳	۶/۸
اخذ اعتبارات	شاخص اطلاعات اعتباری (۰-۶)	۳	۳/۳	۴/۹
	پوشش ثبت توسط بخش خصوصی (درصد از جمعیت بزرگسال)	۰	۱۰/۹	۵۹/۶
	پوشش ثبت توسط بخش دولتی (درصد از جمعیت بزرگسال)	۳۱/۳	۵	۸/۸
حمایت از سرمایه‌گذاران (سهامداران)	شاخص گستره شفافیت معاملات (۰-۱۰)	۵	۶/۳	۵/۹
	شاخص گستره مسئولیت مدیر (۰-۱۰)	۴	۴/۸	۵
	شاخص سهولت دادخواست توسط سهامداران (۰-۱۰)	۰	۳/۷	۶/۶
	شاخص میزان حمایت از سرمایه‌گذاران (۰-۱۰)	۳	۴/۹	۵/۸
	پرداخت‌ها (تعداد مراحل پرداخت در طی سال)	۲۲	۲۲/۹	۱۲/۸
	مدت زمان (ساعت در سال)	۳۴۴	۲۰۴/۲	۱۹۴/۱
پرداخت مالیات	مالیات بر سود (درصد)	۱۷/۹	۱۲/۷	۱۶/۸
	مالیات نیروی کار و مشارکت‌ها (درصد)	۲۵/۹	۱۵/۲	۲۴/۴
	سایر مالیات‌ها (مالیات متفرقه) (درصد)	۰/۴	۵	۳/۳
	نرخ کلی مالیات (درصد از سود)	۴۴/۲	۳۲/۹	۴۴/۵
	اسناد مورد نیاز برای صادرات (تعداد)	۷	۶/۴	۴/۳
	مدت زمان لازم برای صادرات (روز)	۲۵	۲۲/۵	۱۰/۵
تجارت فرا مرزی	هزینه صادرات (دلار آمریکا برای هر کانتینر)	۱۰۶۱	۱۰۳۴/۸	۱۰۸۹/۷
	اسناد مورد نیاز برای واردات	۸	۷/۴	۴/۹
	مدت زمان لازم برای واردات (روز)	۳۸	۲۵/۹	۱۱
	هزینه واردات (دلار آمریکا برای هر کانتینر)	۱۷۰۶	۱۲۲۱/۷	۱۱۴۵/۹
لازم الاجرا شدن قراردادها	تعداد مراحل فرایند	۳۹	۴۳/۴	۳۰/۶
	مدت زمان (روز)	۵۲۰	۶۷۹/۹	۴۶۲/۴
	هزینه (درصد از ارزش مورد دعوی)	۱۷	۲۳/۷	۱۹/۲
پایان یک کسب و کار	نرخ بازستانی (سنت به دلار)	۲۳/۱	۲۹/۹	۶۸/۶
	مدت زمان (سال)	۴/۵	۳/۵	۱/۷
	هزینه (درصد از ارزش دارایی)	۹	۱۴/۱	۸/۴

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۱. شاخص شروع یک کسب و کار

این شاخص کل فرایندی را که یک کارآفرین به منظور تأسیس یک شرکت تا بهره برداری رسمی برای شروع یک کسب و کار تجاری، خدماتی و یا صنعتی انجام می‌دهد ارزیابی می‌کند. هنگامی که یک کارآفرین تصمیم به طراحی یک کسب و کار می‌گیرد اولین مانعی که با آن مواجه می‌شود، مراحل ثبت شرکت جدید است تا بتواند به طور قانونی شروع به فعالیت نمایند. کشورها در این خصوص که چگونه وارد کسب و کار جدید شوند بسیار متفاوت هستند. در برخی از کشورها مراحل شروع کسب و کار بسیار آسان و قابل حصول می‌باشد و در برخی دیگر، بسیار سخت می‌باشد و ممکن است کارآفرین ناچار باشد به مراجع رسمی رشوه دهد تا بتواند مراحل کسب و کار خود را سریعتر پیش ببرد و یا ممکن است تصمیم گیرد که کسب و کارش را به صورت غیررسمی ادامه دهد. تحلیل فوق نشان می‌دهد که سختی ورود به یک کسب و کار باعث افزایش کیفیت تولیدات نمی‌شود تا منجر به افزایش امنیت و به تبع آن کاهش تخلفات گردد.

جدول ۴. اطلاعات مربوط به شاخص شروع یک کسب و کار در ایران

اطلاعات مربوط به شاخص شروع یک کسب و کار	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰
رتبه	-	۷۳	۴۸
مراحل فرآیند شروع کسب و کار (تعداد)	۸	۸	۷
مدت زمان (روز)	۲۸	۲۸	۹
هزینه (درصد درآمد سرانه)	۵/۳	۴/۶	۳/۹
حداقل سرمایه (درصد درآمد سرانه)	۱/۳	۱/۰	۰/۸

مأخذ: بانک جهانی.

گام‌های شروع یک فعالیت در ایران

تأسیس و راه‌اندازی یک فعالیت (ثبت شرکت) در ایران شامل ۷ مرحله می‌باشد که متوسط زمان انجام این فرآیند ۹ روز است. هزینه‌های شروع یک فعالیت در ایران معادل ۳/۹۳ درصد درآمد سرانه می‌باشد.

مراحل شروع یک کسب و کار جدید در ایران (فرآیند ثبت شرکت)

- انتخاب یک نام منحصر به فرد و رزرو آن به عنوان نام شرکت
- سپرده‌گذاری حداقل ۳۵ درصد از کل سهم اظهار شده در یک حساب بانکی و اخذ رسید بانکی

۳. ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌ها و پرداخت عوارض ثبت
۴. انتشار آگهی اعلان ثبت شرکت در روزنامه رسمی و روزنامه کثیرالانتشار منتخب
۵. تهیه دفاتر رسمی و حسابداری در فاصله زمانی ۳۰ روز از تاریخ ثبت شرکت
۶. پرداخت حق تمبر در فاصله زمانی ۶۰ روز از تاریخ ثبت شرکت
۷. نام‌نویسی و اعلام اسامی استخدام شدگان در شرکت به وزارت کار جهت برنامه تأمین اجتماعی آنان

جدول ۵. رتبه بندی برخی کشورها در شروع یک کسب و کار در سال ۲۰۱۰

کشور	نیوزیلند	عربستان سعودی	امارات متحده عربی	جمهوری اسلامی ایران	عمان	اردن	عراق
رتبه	۱	۱۳	۴۴	۴۸	۶۲	۱۲۵	۱۷۵

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۶. اطلاعات مربوط به شاخص شروع کسب و کار در ایران در مقایسه با برخی کشورها

کشور	مراحل فرایند (تعداد)	مدت زمان (روز)	هزینه (درصد از درآمد سرانه)	حداقل سرمایه (درصد از درآمد سرانه)
دانمارک	-	-	۰	-
نیوزلند	۱	۱	-	۰
ایران	۷	۹	۳/۹	۰/۸
عراق	۱۱	۷۷	۷۵/۹	۳۰/۳
اردن	۸	۱۳	۴۹/۵	۱۹/۹
عمان	۵	۱۲	۲/۲	۲۷۳/۶
عربستان سعودی	۴	۵	۷/۷	۰
امارات متحده عربی	۸	۱۵	۶/۲	۰

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۲. شاخص اخذ مجوزهای لازم ساخت

پس از اینکه یک کارآفرین کسب و کار جدید را به ثبت رسانید موظف است فرآیندهای عملیات بخش ساختمان اعم از اخذ مجوزهای لازم را طی نماید.

جدول ۷. اخذ مجوزهای ساخت در ایران

۲۰۱۰	۲۰۰۹	۲۰۰۸	اخذ مجوزهای ساخت
۱۴۱	۱۶۴	-	رتبه
۱۷	۱۹	۱۹	مراحل فرآیندهای اخذ مجوز (تعداد)
۳۲۲	۶۷۰	۶۷۰	مدت زمان (روز)
۳۶۵/۹	۵۱۴/۲	۶۵۳/۴	هزینه (درصد از درآمد سرانه)

مأخذ: بانک جهانی.

مراحل اخذ جواز تأسیس کارگاه در ایران

اخذ گواهی تأسیس کارگاه در ایران شامل ۱۷ مرحله می باشد که متوسط زمان لازم برای انجام این مراحل ۳۲۲ روز و هزینه های آن ۳۶۵/۹۱ درصد از درآمد سرانه است. مراحل قانونی لازم جهت ساخت و راه اندازی کارگاه در ایران که شامل مراحل ذیل می باشد:

۱. اخذ گواهی پرداخت مالیات زمین

۲. اقدام جهت اخذ موافقت محلی از سوی اداره خدمات حوزه مربوطه

۳. بازرسی محل ساختمان

۴. اخذ موافقت محلی از سوی اداره خدمات حوزه مربوطه

۵. اخذ مجوز ساخت

۶. بکارگیری یک هیئت نظارت مستقل

۷. اولین بازرسی از سوی شهرداری

۸. دومین بازرسی از سوی شهرداری

۹. سومین بازرسی از سوی شهرداری

۱۰. چهارمین بازرسی از سوی شهرداری

۱۱. پنجمین بازرسی از سوی شهرداری

۱۲. اقدام برای گرفتن گواهی پایان کار ساختمان

۱۳. بازرسی نهایی

۱۴. اخذ گواهی پایان کار

۱۵. اخذ انشعاب آب و فاضلاب

۱۶. اخذ انشعاب برق

۱۷. دریافت خط تلفن ثابت

مقایسه سهولت قانونی اخذ مجوزهای ساخت در ایران نسبت به سایر کشورها
ایران در رتبه بندی جهانی در خصوص شاخص اخذ مجوزهای ساخت رتبه ۱۴۱ را دارا می‌باشد.

جدول ۸. رتبه بندی جهانی شاخص اخذ مجوزهای لازم ساخت در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	چین	امارات متحده عربی	عربستان سعودی	اردن	عراق	عمان	ایران
رتبه	۱	۲۷	۳۳	۹۲	۹۴	۱۳۰	۱۴۱

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۹. اطلاعات مربوط به شاخص اخذ مجوزهای ساخت در ایران در مقایسه با سایر کشورها
(در سال ۲۰۱۰)

کشور	مراحل فرایند (تعداد)	مدت زمان (روز)	هزینه (درصد از درآمد سرانه)
دانمارک	۶	--	--
قطر	--	--	۰/۶
سنگاپور	--	۲۵	--
ایران	۱۷	۳۲۲	۳۶۵/۹
عراق	۱۴	۲۱۵	۳۹۷/۹
اردن	۱۹	۸۷	۶۹۷/۱
عمان	۱۶	۲۴۲	۴۲۷/۹
عربستان سعودی	۱۷	۹۴	۳۲/۸
امارات متحده عربی	۱۷	۶۴	۳۰/۷

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۳. شاخص بکارگیری نیروی کار

تمامی کشورها در سراسر دنیا سیستمی از قوانین و نهادها تأسیس کرده اند تا از این طریق از کارگران حمایت کنند و حداقل استاندارد زندگی را برای مردم تضمین کنند. این سیستم به طور کلی شامل ۴ دسته از قوانین می‌شود که عبارتند از قوانین مربوط به اشتغال، روابط صنعتی، تأمین اجتماعی و قوانین مربوط به سلامت و امنیت شغلی.

قوانین اشتغال جهت انعقاد قراردادهای کار بین کارفرما و کارگران و جهت حمایت نیروی کار در مقابل تبعیض‌ها و بی‌عدالتی‌ها که توسط کارفرما اعمال می‌گردد مورد نیاز است. هدف از تدوین شاخص بکارگیری نیروی کار محاسبه میزان انعطاف‌پذیری قوانین کار، استخدام و اخراج در شرایط وجود نیروی کار و نیز بررسی میزان انعطاف‌پذیری ساعات کار در یک اقتصاد می‌باشد.

تمام دولت‌های دنیا با این چالش مواجه می‌باشند که تعادل صحیحی میان حمایت از نیروی کار و انعطاف‌پذیری بازار نیروی کار برقرار کنند.

مشکلات و سختی‌هایی که کارفرمایان در استخدام و یا اخراج نیروی کار با آن مواجه می‌باشند از طریق این شاخص بیان می‌گردد. دامنه هر شاخص مربوط به اشتغال ارقام صفر تا صد است، ارقام بالاتر بیانگر انعطاف ناپذیری بیشتر قوانین و مقررات مربوطه می‌باشد.

جدول ۱۰. شاخص بکارگیری نیروی کار در ایران

اطلاعات مربوط به شاخص بکارگیری نیروی کار	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰
رتبه	—	۱۳۷	۱۳۷
هزینه‌های اخراج (دستمزد هفتگی)	۸۷	۸۷	۸۷
شاخص چسبندگی استخدام (۰-۱۰۰)	۲۹	۲۹	۲۹

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۱۱. رتبه بندی شاخص بکارگیری نیروی کار در ایران در مقایسه با برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	استرالیا	عمان	امارات متحده عربی	اردن	عراق	عربستان سعودی	جمهوری اسلامی ایران
رتبه	۱	۲۱	۵۰	۵۱	۵۹	۷۳	۱۳۷

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۱۲. اطلاعات مربوط به شاخص بکارگیری نیروی کار در ایران در مقایسه با برخی کشورها

کشور	شاخص چسبندگی استخدام (۱۰۰-۰)	هزینه های اخراج (دستمزد هفتگی)
چین، هنگ کنگ	۰	-
نیوزیلند	-	۰
جمهوری اسلامی ایران	۲۹	۸۷
عراق	۲۴	۰
اردن	۲۴	۴
عمان	۱۳	۴
عربستان سعودی	۱۳	۸۰
امارات متحده عربی	۷	۸۴

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۴. شاخص ثبت مالکیت

ثبت مالکیت رسمی به ارتقاء فرایند انتقال زمین، تشویق سرمایه گذاری و نیز دسترسی کارآفرینان به بازارهای اعتباری کمک می کند. اما در برخی کشورهای در حال توسعه، بخش بزرگی از مالکیت به طور رسمی ثبت نمی گردد. شاخص ثبت مالکیت، فرایند کامل خرید یک زمین، ساختمان و انتقال حق مالکیت آن از فردی به فرد دیگر ثبت می شود. ثبت مالکیت زمانی کارا است که هزینه های انتقال را کاهش دهد و به رسمی نمودن مالکیت کمک نماید.

جدول ۱۳. اطلاعات مربوط به شاخص ثبت مالکیت در ایران (در سال ۲۰۱۰)

اطلاعات مربوط به فرآیند شاخص ثبت مالکیت	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰
رتبه		۱۵۲	۱۵۳
مراحل فرآیند (تعداد)	۹	۹	۹
مدت زمان (روز)	۳۶	۳۶	۳۶
هزینه (درصد از ارزش اموال)	۱۰/۶	۱۰/۶	۱۰/۵

مأخذ: بانک جهانی.

فرایند ثبت مالکیت در ایران

فرایند ثبت مالکیت در ایران شامل ۹ مرحله می باشد که به طور متوسط ۳۶ روز زمان نیاز دارد و هزینه های آن ۱۰/۵۳ درصد از ارزش اموال است. مراحل فرایند ثبت مالکیت در ایران به صورت زیر می باشد:

۱. ارائه یک فقره چک در اداره ثبت املاک و مستغلات

۲. اخذ صورت وضعیت مالیات از اداره مالیات
۳. اخذ گواهی تسویه عوارض بازسازی از شهرداری
۴. اخذ گواهی تکمیل ساختمان
۵. اخذ گواهی تسویه بیمه و کار
۶. اخذ گواهی تأمین اجتماعی
۷. پرداخت مالیات انتقال در بانک ملی
۸. ثبت در دفتر اسناد رسمی
۹. ثبت در اداره ثبت املاک و مستغلات

جدول ۱۴. رتبه بندی جهانی شاخص ثبت مالکیت در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	عربستان سعودی	امارات متحده عربی	عمان	عراق	اردن	ایران
رتبه	۱	۷	۲۰	۵۳	۱۰۸	۱۵۳

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۱۵. اطلاعات مربوط به شاخص ثبت مالکیت در ایران در مقایسه با برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	مراحل فرایند (تعداد)	مدت زمان (روز)	هزینه درصد از ارزش اموال
نیوزلند	-	۲	-
نروژ	۱	-	-
عربستان سعودی	-	-	۰
ایران	۹	۳۶	۱۰/۵
عراق	۵	۸	۷/۷
اردن	۷	۲۱	۷/۵
عمان	۲	۱۶	۳
عربستان سعودی	۲	۲	۰
امارات متحده عربی	۱	۲	۲

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۵. شاخص اخذ اعتبار

شاخص اخذ اعتبار میزان دسترسی شرکت‌ها به اعتبار را بررسی می‌کند. شاخص اخذ اعتبار شامل دو مجموعه شاخص فرعی می‌باشد که عبارتند از حقوق قانونی وام گیرندگان و وام دهندگان و ثبت، به اشتراک گذاری و مبادله اطلاعات اعتباری افراد (حقیقی و حقوقی).

شاخص حقوق قانونی در دامنه صفر تا ده می‌باشد. ارقام بالاتر نشان دهنده شرایط بهتر قانونی جهت ارائه تسهیلات می‌باشد. همچنین شاخص مبادله اطلاعات اعتباری، میزان و کیفیت دسترسی به اطلاعات اعتباری بخش خصوصی و یا عمومی را نشان می‌دهد. این شاخص نیز از صفر تا شش است و رقم بالاتر مبین فراگیری بیشتر اطلاعات اعتباری دستگاه‌های دولتی و خصوصی است.

جدول ۱۶. اطلاعات مربوط به شاخص اخذ اعتبار در ایران

اطلاعات مربوط به شاخص اخذ اعتبار	سال ۲۰۰۸	سال ۲۰۰۹	سال ۲۰۱۰
رتبه	-	۱۰۹	۱۱۳
شاخص حقوق قانونی (۱۰-۰)	۴	۴	۴
شاخص اطلاعات اعتباری (۶-۰)	۳	۳	۳
پوشش ثبت توسط بخش خصوصی (درصد از جمعیت بزرگسال)	۲۲/۲	۰	۰
پوشش ثبت توسط بخش عمومی (درصد از جمعیت بزرگسال)	۰	۲۱/۷	۳۱/۳

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۱۷. رتبه بندی جهانی شاخص اخذ اعتبار در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	مالزی	عربستان سعودی	امارات متحده عربی	ایران	اردن	عمان	عراق
رتبه	۱	۶۱	۷۱	۱۱۳	۱۲۷	۱۲۷	۱۶۷

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۱۸. شاخص اخذ اعتبار در ایران در مقایسه با برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	شاخص قدرت حقوق قانونی (۰-۱۰)	شاخص اطلاعات اعتباری (۰-۶)	پوشش ثبت توسط بخش عمومی	پوشش ثبت توسط بخش خصوصی-
نیوزلند	-	-	-	۱۰
پرتغال	-	-	۸۱/۳	-
سنگاپور	۱۰	-	-	-
انگلستان	-	۶	-	-
ایران	۴	۳	۳۱/۳	۰
عراق	۳	۰	۰	۰
اردن	۴	۲	۱	۰
عمان	۴	۲	۱۷	۰
عربستان سعودی	۴	۶	۰	۱۷/۹
امارات متحده عربی	۴	۵	۷/۳	۱۲/۶

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۶. شاخص حمایت از سرمایه گذاران (سهامداران)

شرکت‌ها با افزایش سرمایه رشد می‌کنند که این افزایش سرمایه می‌تواند از طریق وام بانکی و یا جذب سرمایه گذاران و سهامداران صورت گیرد. فروش سهام به شرکت این اجازه را می‌دهد که فعالیت‌های خود را گسترش دهد. در عین حال، سهامداران نیز نگران سرمایه خود می‌باشند و به دنبال قوانینی هستند که از آنها حمایت کند.

بر اساس تحقیقی که در این رابطه صورت گرفته است، قوانین و مقررات حمایت از سرمایه گذاران بالای ۷۳ درصد از تصمیم به سرمایه گذاری را توجیه می‌نمایند. این در صورتی است که ویژگی‌های شرکت مورد نظر جهت سرمایه گذاری تنها بین ۴ تا ۲۴ درصد از تصمیم به سرمایه گذاری را توجیه می‌نماید. بنابراین، حمایت‌های قانونی مناسب از سهامداران اقلیت موجب گسترش فعالیت بازارهای سهام می‌گردد.

شاخص میزان حمایت از سرمایه گذاران در دامنه ارقام صفر تا ده می‌باشد. ارقام بالاتر مبین شفافیت بیشتر معاملات، گستره بیشتر شاخص مسئولیت مدیر، توان بیشتر سهامداران جهت دادخواست و حمایت قانونی از سرمایه سهامداران و در کل، بیانگر عملکرد بهتر شاخص حمایت از سرمایه گذاران می‌باشد.

جدول ۱۹. شاخص حمایت از سرمایه گذاران (سهامداران) در ایران

اطلاعات مربوط به شاخص حمایت از سرمایه گذاران (سهامداران)	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰
رتبه	-	۱۶۴	۱۶۵
شاخص میزان حمایت از سرمایه گذاران (۰-۱۰)	۳	۳	۳

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲۰. شاخص حمایت از سرمایه گذاران (سهامداران) در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	نیوزلند	عربستان سعودی	عمان	امارات متحده عربی	عراق	اردن	ایران
شاخص	۹/۷	۷	۵	۴/۳	۴/۳	۴/۳	۳

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲۱. رتبه بندی جهانی شاخص حمایت از سرمایه گذاران (سهامداران) در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	نیوزلند	عربستان سعودی	عمان	عراق	اردن	امارات متحده عربی	ایران
رتبه	۱	۱۶	۹۳	۱۱۹	۱۱۹	۱۱۹	۱۶۵

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۷. شاخص پرداخت مالیات

پرداخت مالیات برای اقتصاد هر کشور بسیار ضروری و اساسی می باشد. بدون مالیات امکان فراهم نمودن تسهیلات عمومی، امور زیربنایی و خدماتی لازم جهت عملکرد اقتصادی مناسب مقدور نمی باشد. لیکن ممکن است در بسیاری از کشورها شرکت های کوچک و متوسط ترجیح دهند که به صورت بخش غیررسمی فعالیت کنند. یک راه برای اینکه بتوانیم پرداخت مالیات را توسط چنین شرکت هایی افزایش دهیم این است که فرایند پرداخت مالیات را تسهیل نمائیم.

جدول ۲۲. اطلاعات مربوط به شاخص پرداخت مالیات در ایران

اطلاعات مربوط به شاخص پرداخت مالیات	سال ۲۰۰۸	سال ۲۰۰۹	سال ۲۰۱۰
رتبه	-	۱۰۷	۱۱۷
نرخ کلی مالیات (درصد از سود)	۴۴/۲	۴۴/۲	۴۴/۲
پرداخت ها (تعداد مراحل پرداخت در طی سال)	۲۲	۲۲	۲۲
مدت زمان (ساعت در طی سال)	۳۴۴	۳۴۴	۳۴۴

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲۳. رتبه بندی جهانی تسهیل در شاخص پرداخت مالیات در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	مالدیو	امارات متحده عربی	عربستان سعودی	عمان	اردن	عراق	ایران
رتبه	۱	۴	۷	۸	۲۶	۵۳	۱۱۷

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲۴. اطلاعات مربوط به شاخص پرداخت مالیات در ایران در مقایسه با برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	پرداخت ها (تعداد در سال)	مدت زمان (ساعت در سال)	نرخ کلی مالیات (درصد از سود)
مالدیو	۱	۰	-
جمهوری دموکراتیک تیمور شرقی	-	-	۰/۲
ایران	۲۲	۳۴۴	۴۴/۲
عراق	۱۳	۳۱۲	۲۸/۴
اردن	۲۶	۱۰۱	۳۱/۱
عمان	۱۴	۶۲	۲۱/۶
عربستان سعودی	۱۴	۷۹	۱۴/۵
امارات متحده عربی	۱۴	۱۲	۱۴/۱

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۸. شاخص تجاری فرا مرزی

منافع تجارت همچون موانع آن به خوبی شناخته شده است. تعرفه ها، سهمیه بندی ها و فاصله از بازارها آثار بسیار زیادی بر افزایش هزینه کالاهای تجاری و جلوگیری از تجارت بر جای می گذارد. اما به دلیل وجود کشتی های بزرگ و هواپیماهای سریع سیر جهان بسیار کوچک شده است. موافقت نامه های تجارت جهانی و منطقه ای موانع تجارت را کاهش داده است و لیکن بسیاری از شرکت ها با موانع زیادی جهت صادرات و واردات مواجه می باشند. در واقع، منافع بالقوه حاصل از سهولت تجارت ممکن است بیشتر از منافع حاصل از کاهش تعرفه ها باشد.

جدول ۲۵. اطلاعات مربوط به شاخص تجارت فرامرزی در ایران در سال ۲۰۱۰

۲۰۱۰	۲۰۰۹	۲۰۰۸	اطلاعات مربوط به تجارت فرامرزی
۱۳۴	۱۳۲	--	رتبه
۱۰۶۱	۱۰۱۱	۸۶۰	هزینه صادرات (دلار آمریکا به ازاء هر کانتینر)
۱۷۰۶	۱۶۵۶	۱۳۳۰	هزینه واردات (دلار آمریکا به ازاء هر کانتینر)
۷	۷	۷	اسناد مورد نیاز برای صادرات (تعداد)
۸	۸	۸	اسناد مورد نیاز برای واردات (تعداد)
۲۵	۲۶	۲۶	مدت زمان لازم برای صادرات (روز)
۳۸	۳۹	۳۹	مدت زمان لازم برای واردات (روز)

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲۶. رتبه بندی جهانی شاخص تجارت فرامرزی در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	سنگاپور	امارات متحده عربی	عربستان سعودی	اردن	عمان	ایران	عراق
رتبه	۱	۵	۲۳	۷۱	۱۲۳	۱۳۴	۱۸۰

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲۷. اطلاعات مربوط به شاخص تجارت فرامرزی در ایران در مقایسه با برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	اسناد مورد نیاز برای صادرات (تعداد)	مدت زمان لازم برای صادرات (روز)	هزینه لازم برای صادرات (دلار آمریکا به ازاء هر کانتینر)	اسناد مورد نیاز برای واردات (تعداد)	مدت زمان لازم برای واردات (روز)	هزینه لازم برای واردات (دلار آمریکا به ازاء هر کانتینر)
دانمارک	--	۵	--	--	--	--
فرانسه	۲	--	--	۲	--	--
مالزی	--	--	۴۵۰	--	--	--
سنگاپور	--	--	--	--	۳	۴۳۹
ایران	۷	۲۵	۱۰۶۱	۸	۳۸	۱۷۰۶
عراق	۱۰	۱۰۲	۳۹۰۰	۱۰	۱۰۱	۳۹۰۰
اردن	۷	۱۷	۷۳۰	۷	۱۹	۱۲۹۰
عمان	۱۰	۲۲	۸۲۱	۱۰	۲۶	۱۰۳۷
عربستان سعودی	۵	۱۷	۶۸۱	۵	۱۸	۶۷۸
امارات متحده عربی	۴	۸	۵۹۳	۵	۹	۵۷۹

مأخذ: بانک جهانی.

۲-۹. شاخص لازم الاجرا شدن قراردادها

این شاخص میزان کارایی قراردادها هنگام بروز دعاوی حقوقی میان افراد را بیان می‌کند. این شاخص به بررسی کارآمدی سیستم قضایی یک کشور در حل و فصل اختلافات تجاری می‌پردازد.

جدول ۲۸. اطلاعات مربوط به شاخص لازم الاجرا شدن قراردادها در ایران

اطلاعات مربوط به شاخص لازم الاجرا کردن قراردادها	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰
رتبه	—	۵۴	۵۳
مراحل فرایند (تعداد)	۳۹	۳۹	۳۹
مدت زمان (روز)	۵۲۰	۵۲۰	۵۲۰
هزینه (درصد از ارزش مورد دعوی)	۱۷	۱۷	۱۷

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۲۹. رتبه بندی جهانی شاخص لازم الاجرا نمودن قراردادها در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	لوکزامبورگ	ایران	عمان	اردن	امارات متحده عربی	عراق	عربستان سعودی
رتبه	۱	۵۳	۱۰۶	۱۲۴	۱۳۴	۱۳۹	۱۴۰

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۳۰. اطلاعات مربوط به شاخص لازم الاجرا کردن قراردادها در ایران در مقایسه با برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	مراحل فرایند (تعداد)	مدت زمان (روز)	هزینه (درصد از ارزش مورد دعوی)
بوتان*	—	—	۰/۱
ایرلند	۲۰	—	—
سنگاپور	—	۱۵۰	—
ایران	۳۹	۵۲۰	۱۷
عراق	۵۱	۵۲۰	۲۷/۳
اردن	۳۸	۶۸۹	۳۱/۲
عمان	۵۱	۵۹۸	۱۳/۵
عربستان سعودی	۴۳	۶۳۵	۲۷/۵
امارات متحده عربی	۴۹	۵۳۷	۲۶/۲

مأخذ: بانک جهانی.

* کشور بوتان (Bhutan) کشوری در جنوب آسیا می‌باشد.

۲-۱۰. شاخص پایان (انحلال) یک کسب و کار

بحران‌های اقتصادی پدیدار شده دهه ۱۹۹۰ در بازارها، از آسیای شرقی تا آمریکای لاتین و از روسیه تا مکزیک، اهمیت طراحی سیستم‌های ورشکستگی و توانایی آن سیستم‌ها جهت کمک به ساماندهی مجدد شرکت‌هایی که قادر به ادامه فعالیت هستند و یا تعطیل شدن شرکت‌هایی که قادر به ادامه فعالیت خود نیستند را افزایش داد. در کشورهایی که دارای سیستم ورشکستگی ناکارایی می‌باشند، کسب و کارهایی که قادر به ادامه فعالیت نیستند پایان کسب و کار آنها چندین سال به طول می‌انجامد و به این ترتیب، دارایی‌ها و سرمایه انسانی آنها از تخصیص به مواردی که بازده بیشتری دارند باز می‌ماند. در کشورهایی که قوانین مربوط به ورشکستگی ناکارا باشد مانع جدی جهت سرمایه‌گذاری در آن کشورها خواهد بود.

جدول ۳۱. اطلاعات مربوط به شاخص پایان یک کسب و کار در ایران (در سال ۲۰۱۰)

سال ۲۰۱۰	سال ۲۰۰۹	سال ۲۰۰۸	اطلاعات مربوط به شاخص پایان کسب و کار
۱۰۹	۱۰۹	--	رتبه
۴/۵	۴/۵	۴/۵	مدت زمان (سال)
۹	۹	۹	هزینه (درصد از ارزش دارایی)
۲۳/۱	۲۳/۱	۱۹	نرخ بازستانی (سنت به دلار)

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۳۲. رتبه بندی جهانی شاخص پایان کسب و کار در برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	ژاپن	عربستان سعودی	عمان	اردن	ایران	امارات متحده عربی	عراق
رتبه	۱	۶۰	۶۶	۹۸	۱۰۹	۱۴۳	۱۸۳

مأخذ: بانک جهانی.

جدول ۳۳. اطلاعات مربوط به شاخص پایان یک کسب و کار در ایران در مقایسه با برخی کشورها (در سال ۲۰۱۰)

کشور	نرخ بازستانی (سنت به دلار)	مدت زمان (سال)	هزینه (درصد از ارزش دارایی)
ایرلند	-	۰/۴	-
ژاپن	۹۲/۵	-	-
سنگاپور	-	-	۱
ایران	۲۳/۱	۴/۵	۹
عراق	۰	-	-
اردن	۲۷/۳	۴/۳	۹
عمان	۳۵/۱	۴	۴
عربستان سعودی	۳۷/۵	۱/۵	۲۲
امارات متحده عربی	۱۰/۲	۵/۱	۳۰

مأخذ: بانک جهانی.

منابع

نیلی، مسعود و همکاران (۱۳۸۲)، "استراتژی توسعه صنعتی کشور"، دانشگاه صنعتی شریف،
موسسه انتشارات علمی.

احمدی، سید وحید (۱۳۸۷)، "بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های فضای کسب و کار در ایران و
جهان"، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

The World Bank, "Doing Business 2010 Iran, Islamic Rep", IFC & IM.

The World Bank, "Doing Business 2008 Comparing regulation in 178
Economies".

<http://www.doingbusiness.org/ExploreEconomies/?economyid=91>.

